

ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ В ОБЛАСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО ПЛАНУ ЗАХОДІВ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ БЕЗПЕКИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

7 квітня 2023 року уряд ухвалив Концепцію безпеки закладів освіти, схваливши її розпорядженням Кабінету Міністрів України за № 301-р.

Її суть у комплексному підході до створення безпечного освітнього середовища у всіх типах закладів освіти та забезпечення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти.

З метою реалізації Концепції у закладах освіти Одеської області було сформовано Регіональний план заходів, що затверджений розпорядженням голови (начальника) Одеської обласної державної (військової) адміністрації від 10.05.2023 № 269/А-2023, до виконання якого доєдналися всі органи управління освітою та заклади освіти.

Неспровокована агресія росії проти України, що вилилася у повномасштабну війну, стала визначальним фактором у організації освітнього процесу.

Питання безпеки закладів освіти набуває найвищого рівня гостроти.

Аналізуючи виконання Регіонального плану заходів з'ясовано, що місцевими органами управління освітою, керівниками закладів освіти всіх типів та форм власності проводиться робота щодо його виконання.

Для забезпечення права громадян на доступність та якість освіти в області функціонує 1711 закладів освіти, з яких: 712 закладів загальної середньої освіти всіх типів державної, комунальної та приватної форм власності; 821 заклад дошкільної освіти державної, комунальної та приватної форм власності; 27 закладів професійної освіти; 53 заклади фахової передвищої освіти та вищої освіти державної, комунальної та приватної форм власності та 98 закладів позашкільної освіти.

У 1711 закладах освіти Одеської області знаходиться 1984 об'єктів (будівель), у яких в освітньому процесі беруть участь 475 478 учасників освітнього процесу.

Майже всі будівлі закладів освіти є об'єктами з масовим перебуванням людей, відповідно, виникнення у них пожеж створює підвищену загрозу життю та здоров'ю, які згідно зі ст. 3 Конституції України визнаються найвищою соціальною цінністю.

Упродовж 2023-2024 років на території (об'єктах) закладів освіти виникло 7 пожеж, з яких у 2023 році – 4 пожежі, у 2024 році – 3 пожежі.

У 2023-2024 навчальному році, спільно з Головним управлінням ДСНС України в Одеській області проведено **2111** обстежень закладів освіти, за результатами проведеного аналізу порушень правил пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту у закладах освіти, виявлено **2863 порушення**, з яких **2024** порушення не усунуті з попередніх років, які пропонувалися приписами про усунення порушень вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки.

На сьогодні основними проблемними питаннями у сфері забезпечення протипожежного захисту в закладах освіти є: відсутність (або непрацездатний стан) систем протипожежного захисту, незадовільне утримання шляхів евакуації, порушення при влаштуванні електричних мереж та обладнання, відсутність (або непрацездатний стан) систем внутрішнього та зовнішнього протипожежного водопостачання, первинних засобів пожежогасіння тощо.

Головне управління ДСНС України в Одеській області з 2021 року 109 разів зверталось до адміністративного суду з позовними заявами про застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення експлуатації будівель і споруд закладів освіти області, через порушення вимог пожежної безпеки, що створюють реальну загрозу життю та здоров'ю дітей і працівників закладу освіти.

На даний час із 109 судових приписів стосовно об'єктів освіти усунені – 26, частково усунені - 68, укладено мирову угоду-2.

Це говорить про те, що 13 приписів взагалі не розглядалися та не виконувалися (3- Березівський район, 1 – Подільський район, 7 – Болградський район, 2- заклади фахової передвищої освіти).

Результати перевірок свідчать про те, що незважаючи на здійсненні адміністраціями закладів освіти заходи, їх стан пожежної та техногенної безпеки потребує значного покращення.

Згідно з нормами чинного законодавства України забезпечення працівників і дітей (учнів, студентів) закладів освіти засобами колективного захисту (об'єктами фонду захисних споруд) належить до повноважень керівників таких закладів.

В особливий період нарощування фонду захисних споруд здійснюється шляхом будівництва швидкостроюванних захисних споруд або облаштування найпростіших укриттів.

В умовах війни, постійних повітряних тривог та обстрілів у системі освіти області відбувалося усвідомлення нових вимог до безпечного освітнього середовища, коли єдиною умовою функціонування системи освіти є максимальний рівень безпеки всіх учасників освітнього процесу.

На кінець 2023-2024 навчального року фонд споруд цивільного захисту (далі–СЦЗ) та найпростіших укриттів (далі- НУ) у закладах освіти області, що використовувалися для укриття учасників освітнього процесу становив 1271 одиницю для 280 652 осіб.

Із загальної кількості споруд фонду: 111 - у вигляді ПРУ та сховищ для 35 994 учасника освітнього процесу; 917 - НУ та споруд подвійного призначення (далі – СПП) для 191 064 осіб; 243 СЦЗ, СПП, НУ інших суб'єктів господарювання для 53 594 особи.

Освітній процес у закладах дошкільної, загальної середньої освіти було організовано за очною, дистанційною та змішаною формами. Вибір конкретної

форми освітнього процесу залежить від безпекової ситуації в громаді, наявності та характеристик укриття, результатів обстеження спеціальними комісіями.

Наявність споруд цивільного захисту дозволяла здійснювати освітній процес в очному форматі у 623 закладах загальної середньої та 495 закладах дошкільної освіти, у змішаному режимі - в 42 закладах загальної середньої та 33 закладах дошкільної освіти.

Засновники (власники) закладів освіти спрямовували кошти на створення (поліпшення) безпечного освітнього середовища у закладах освіти області – будівництво, капітальні та поточні ремонти захисних споруд цивільного захисту.

Постановою Кабінету Міністрів України від 28.04.2023 № 419 «Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти» місцевим бюджетам Одеської області на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти у 2023 році було передбачено 100922,0 тис.грн. коштів субвенції з державного бюджету.

Із затверджених до реалізації 9 проєктів у 3 закладах загальної середньої освіти здійснювались роботи з нового будівництва захисних споруд та у 6 – з капітального ремонту.

Проблемним питанням є побудова укриттів у громадах, де відсутні власні захисні споруди, відсутність пожежної сигналізації, камери відеоспостережень, тривожних кнопок.

Під час військових дій та ще тривалий час після їх закінчення заклади освіти працюватимуть у нових для себе вимогах до безпечного освітнього середовища.

Тому формування фонду захисних споруд цивільного захисту, їх доступність є актуальним і потребує подальшої роботи.

Реалії воєнного стану не виключають традиційні негативні прояви у дитячому середовищі:

- тютюнокуріння в громадських місцях (ст. 1751 КУпАП);
- розпивання алкогольних напоїв у громадському місці (ст. 178 КУпАП);
- доведення неповнолітніх осіб до стану сп'яніння (ст. 180 КУпАП);
- продаж пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв або тютюнових виробів особам до 18 років (ч. 2 ст. 156 КУпАП);
- занесення до закладів заборонених та небезпечних предметів (зброя, медичні препарати тощо).

За інформацією територіальних підрозділів Національної поліції збільшилася кількість здобувачів освіти, що намагаються здійснити заходи самоушкодження, здійснити правопорушення, самовільно залишити заклад освіти.

Разом з тим, за інформацією правоохоронних органів, порівняно з минулим роком зросла кількість випадків отруєння дітей алкогольною продукцією та не встановленими речовинами.

Для боротьби з цим явищем заходів поліції недостатньо, адже цю проблему необхідно долати спільно з батьками, соціальними службами, органами освіти та представниками громад.

Аналізуючи роботу психологічних служб закладів освіти встановлено, що кількість звернень до практичних психологів та соціальних педагогів закладів освіти області суттєво збільшилася.

Необхідне підвищення правової обізнаності та правосвідомості учнів та їх батьків (законних представників) у розмежуванні категорій «наси́льство», «агресія», «булінг», «конфлікт» та підборі адекватних ситуації способів вирішення як представниками правоохоронних органів, так і заявниками.

Саме тому з 2024 року в закладах загальної середньої освіти Одеської області стартував новий проєкт зі створення безпечного освітнього середовища із залученням Управління організації служби освітньої безпеки, що передбачає посилення поліцейської присутності у закладах загальної середньої освіти.

Головні завдання офіцерів служби освітньої безпеки – реалізація державної політики з організації безпечного освітнього середовища, захисту прав і законних інтересів дітей. Також на них – профілактика і запобігання вчиненню правопорушень, попередження та усунення загроз життю та здоров'ю учасників освітнього процесу та багато іншого.

Функції офіцерів СОБ:

Правоохоронна – вони підтримуватимуть публічний порядок, попереджуватимуть та припинятимуть адміністративні та кримінальні правопорушення на території освітніх закладів;

Наставницька – офіцери відіграватимуть роль медіаторів при вирішенні конфліктних ситуацій;

Просвітницька – проводитимуть інтерактивні заняття, тренінги, вебінари з учасниками освітнього процесу.

З 20 травня 2024 року розпочала роботу обласна комісія з відбору кандидатів на посади офіцерів служби освітньої безпеки, що працює на базі ГУ Національної поліції України в Одеській області.

На даний час у Національній поліції України відкрито конкурс серед цивільного населення на посаду інспектора «Служби освітньої безпеки» ГУНП в Одеській області в окремих громадах Одеської області (за посиланням, яке додається Ви можете подати анкету до територіальних громад у яких оголошено конкурс), тож усі можуть долучитися до підбору фахівців.

Освіта в умовах війни-це діяльність у режимі особливої відповідальності, працездатності, наполегливості, єдності, відкритості та підтримки.

У рамках реалізації Концепції, Порядку раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу у разі нападу або ризику нападу на заклад освіти (згідно наказу Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства освіти і науки України від 18.08.2023 № 685/1013) та розпорядження голови (начальника) обласної державної (військової) адміністрації від 20.12.2023 №1130/2023 «Про реалізацію на території Одеської області Порядку раннього попередження та

евакуації учасників освітнього процесу у разі нападу або ризику нападу на заклад освіти» в області пілотуються безпекові проекти.

За співпраці з Організацією об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури реалізується проект «Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі», у рамках якого підготовлено 9 спеціалістів безпечного освітнього середовища (далі – СБОС), які розпочали роботу у 6 територіальних громадах області (Балтська міська рада, Любашівська селищна рада, Ізмаїльська міська рада, Березівська міська рада, Арцизька міська рада, Овідіопольська селищна рада) з квітня 2024 року.

У травні-червні 2024 року на базі Академії патрульної поліції та тренувальної бази ДСНС України пройшли навчання та стали тренерами з кризового реагування в умовах надзвичайних ситуацій для освітян 55 педагогічних працівників 6 згаданих територіальних громад, серед яких: вчителі, практичні психологи, керівники та фахівці інклюзивно-ресурсних центрів.

У процесі навчання вони здобули навички для створення психологічно та фізично безпечного освітнього середовища, щоб передати ці знання колегам у своїх громадах.

У подальшому вони навчатимуть педагогів, психологів та інших працівників закладів освіти з питань створення психологічно та фізично безпечного освітнього середовища у своїх закладах.

Разом з тим, на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 15.08.2023 № 867 «Про реалізацію експериментального проекту «Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі» в 11 територіальних громадах (Саратській, Доброславській, Савранській селищних, Старомаяківській, Великодолинській, Вигодянській, Нерубайській, Фонтанській, Окнянській, Зеленогірській сільських та Подільській міській радах) запроваджено роботу 13 СБОСів.

Таким чином, в області вже працює 22 спеціаліста із безпеки в освітньому середовищі.

У рамках формування безпечного освітнього середовища в області реалізується Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?».

Учасники освітнього процесу закладів освіти області всіх типів упродовж навчального року були залучені до профілактичних програм з піклування про ментальне здоров'я.

Для здобувачів освіти були організовані *уроки ментального здоров'я* («Життя – найбільший скарб», «Техніка релаксації: повільне дихання», «Вдячність», «Збережи життя та здоров'я», «Як зберігати рівновагу під тиском стресу», «Ментальне здоров'я: шлях до рівноваги»), *години спілкування* («Правила поведінки під час повітряної тривоги», «Техніки самопомоги у стресових ситуаціях», «Стрес. Ознаки. Способи подолання», «Дружба – сильні разом», «Відповідальність як складова ментального здоров'я»), *психологічні години* («Тимчасові труднощі: як впоратися», «Дослухаймося до свого тіла», «Стрес та тривога: як вберегти ментальне здоров'я?», «Ти як? Повертаємось до школи», «Ментальне здоров'я. Як його зберегти»), *заняття з елементами тренінгу*

(«Підтримка дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану», «Як вислухати й підтримати людину», «Психічне здоров'я. Як його зберегти», «У світі казкових історій», «Подаруй посмішку»), перегляди відеороликів («Як впоратися з тривожністю?») тощо.

У рамках Місяця обізнаності про ментальне здоров'я, що проходив упродовж травня 2024 року, до заходів долучилися понад 46 тис здобувачів освіти із 712 закладів освіти.

23 215 педагогічних працівників підвищили рівень обізнаності та пройшли підготовку з безпекових питань, питань базових психологічних втручань, основ психологічної самопомоги шляхом підвищення кваліфікації працівників, що проводилися різними суб'єктами підвищення кваліфікації, на тренінгових заняттях, семінарах, практикумах, що проводилися 17 центрами професійного розвитку територіальних громад та шляхом самоосвіти.

Для педагогічних працівників були організовані психологічні тренінги («Я і моя самооцінка», «Коло підтримки», «Все в наших руках!», «Закони психологічного добробуту та розуміння»), **вебінари та заняття** («Як підтримати людину під час стресу», «Гостра кризова реакція. Надання першої психологічної допомоги»);

для працівників психологічної служби - практичні тренінги («Втрата та горювання. Як розмовляти з дітьми на складні теми»).

В Одеській міській раді реалізується *загальноміський проєкт психологічної підтримки учасників освітнього процесу «Сильні разом!»*, продовжує свою роботу *Одеський міський центр стресостійкості*.

В умовах повномасштабної війни важливо дбати про власне ментальне здоров'я не менше, аніж про фізичне.

Наразі і діти, і працівники закладів освіти так чи інакше відчують тривогу, розгубленість чи непевність через безпекову ситуацію в країні.

Переживання за майбутнє, за своїх рідних, дітей чи батьків – не прояв слабкості, а звичайна реакція людської психіки.

Підтримка психічного здоров'я людини стає одним з пріоритетних завдань державної політики України, тому що необхідно берегти себе та своїх близьких самостійно, кожного дня.

Найважливіше завдання педагогів у тривожний воєнний час – навчити дітей уникати небезпечних ситуацій та вміти правильно поводитись у випадку їх виникнення, аби зберегти здоров'я та життя.

Питання формування культури безпеки та норм поведінки в надзвичайних ситуаціях в Одеській області вирішується шляхом створення класів безпеки, на базі яких діти опановують основи безпечного середовища, яке містить у собі знання з правил пожежної, мінної безпеки та цивільного захисту в цілому, засвоєння алгоритмів дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій різного характеру та надання домедичної допомоги.

Станом на 15.06.2024 в Одеській області створено та забезпечено функціонування 433 «класів безпеки», в яких спільно з фахівцями територіальних підрозділів ДСНС та Національної поліції проводиться профілактична робота щодо запобігання негативним явищам в освітньому середовищі, у тому числі запроваджено програми, спрямовані на формування у здобувачів освіти правової поведінки, запобігання конфліктам та правопорушенням, щодо здобуття навичок щодо безпечної поведінки в Інтернеті.

Також здобувачі освіти під час навчального року активно залучалися до інтерактивного простору «Мобільний клас безпеки».

Мобільний клас безпеки –це спеціальний автомобіль, який має обладнання, макети та інші матеріали для навчання здобувачів освіти. Пересувні класи також обладнані апаратурою для відеотрансляції тематичних сюжетів, прослуховування онлайн-лекцій, перегляду телепередач.

Під час занять працівники ДСНС та Національної поліції використовують інтерактивні інструменти та формати, розроблені UNICEF, щоб ознайомити дітей з правилами мінної, пожежної та побутової безпеки, правилами дорожнього руху, безпеки на льоду, на воді, кібербезпеки тощо.

Пересувні класи також обладнані апаратурою для відеотрансляції тематичних сюжетів, прослуховування онлайн-лекцій, перегляду телепередач. Під час занять працівники ДСНС та Національної поліції використовуватимуть інтерактивні інструменти та формати, розроблені UNICEF, щоб ознайомити дітей з правилами мінної, пожежної та побутової безпеки, правилами дорожнього руху, безпеки на льоду, на воді, кібербезпеки тощо.

Упродовж навчального року працівники закладів освіти брали участь у навчальних онлайн-курсах з мінної безпеки, оволодівали навичками з питань поводження з вибухонебезпечними предметами, залучалися до занять громадської організації «Асоціація саперів України» з навчального курсу з безпеки життя тощо.

Таким чином, незважаючи на воєнний стан, заклади освіти області працюють над реалізацією положень Концепції безпеки закладів освіти, формуючи безпечне освітнє середовище та територію безпеки у кожному закладі освіти.

Тож, формування безпечного освітнього середовища та сталість навчання у закладах освіти області була пріоритетом у 2023-2024 навчальному році та залишається основним напрямом у 2024-2025 навчальному році.

Начальник відділу корекційної освіти,
соціальної роботи та взаємодії з
інклюзивно-ресурсними центрами
Департаменту освіти і науки Одеської
обласної державної адміністрації

Оксана УГЛІК